

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU35

Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om egenvård och förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Enligt förslaget införs en definition av egenvård och ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen inför, vid och efter en bedömning av egenvård. Förslaget innebär också att det införs ett nytt grundläggande behov i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade som avser stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Hjälpbehov som avser sådant stöd ska vara assistansgrundande i sin helhet och det ska inte göras något avdrag för föräldransvar från ett sådant hjälpbehov när barnets behov av personlig assistans bedöms. Enligt förslaget ska det även införas en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om hälso- och sjukvårdens skyldigheter när vård enligt lagen ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Enligt bestämmelsen ska det då särskilt övervägas om vården kan ges på ett sätt som bidrar till att den enskilde får möjlighet att delta i samhällslivet och kan leva som andra. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Därtill föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns åtta reservationer (M, SD, V, KD, L, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:244 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.

Elva yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Regeringens lagförslag	6
Lagarnas framtida utformning	8
Övriga frågor	14
Reservationer	18
1. Ny lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov, punkt 2 (V, MP)	18
2. Definition av begreppet egenvårdsbedömning, punkt 3 (M)	19
3. Personlig assistent vid sjukhusinläggning, punkt 4 (SD, KD, L)	19
4. Barnets bästa, punkt 5 (M)	20
5. Försäkringsskydd, punkt 6 (MP)	20
6. Lagförslagets genomförande, punkt 7 (M)	21
7. Lagförslagets genomförande, punkt 7 (MP)	22
8. Åtgärder för snabbare genomslag, punkt 8 (L)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om egenvård,
 2. lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i socialförsäkringsbalken,
 3. lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
 4. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
 5. lag om ändring i patientlagen (2014:821),
 6. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:244 punkterna 1–6.

Lagarnas framtida utformning

2. Ny lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4743 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) och

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 3.

Reservation 1 (V, MP)

3. Definition av begreppet egenvårdsbedömning

Riksdagen avslår motion

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 2 (M)

4. Personlig assistent vid sjukhusinläggning

Riksdagen avslår motion

2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 3 (SD, KD, L)

5. Barnets bästa

Riksdagen avslår motion

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 4 (M)

Övriga frågor

6. Försäkringsskydd

Riksdagen avslår motion

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 2.

Reservation 5 (MP)

7. Lagförslagens genomförande

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 4 samt

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1 och 4.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (MP)

8. Åtgärder för snabbare genomslag

Riksdagen avslår motion

2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 8 (L)

Stockholm den 14 juni 2022

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahlqvist (S), Sofia Nilsson (C), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Andrea Törnестam (S), Lina Nordquist (L), Clara Aranda (SD), Rebecka Le Moine (MP), Pia Steensland (KD), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M), Per Ramhorn (SD) och Christina Høj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård (prop. 2021/22:244). Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. En förteckning över samtliga förslag finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns regeringens lagförslag.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlar utskottet motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om egenvård och förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Propositionen

En ny lag om egenvård

Regeringen föreslår att det ska införas en lag om egenvård. Med egenvård avses enligt den föreslagna nya lagen en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Med hälso- och sjukvårdsåtgärd avses vidare en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador. Vidare avses med hälso- och sjukvårdspersonal den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården eller som enligt särskilt förordnande har fått motsvarande behörighet.

Enligt förslaget ska en bestämmelse i den nya lagen upplysa om att hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, inte gäller när egenvård utförs. Regeringen föreslår vidare en bestämmelse om att riksdagen ska bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonal inför, vid och efter en sådan bedömning.

Grundläggande behov som avser egenvård

Regeringen föreslår att det ska införas ett nytt grundläggande behov i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Behovet avser stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Hjälpen i form av sådant stöd ska enligt

förslaget anses som grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär. Åtgärder som är direkt nödvändiga för att sådant stöd ska kunna ges ska grunda rätt till personlig assistans för andra personliga behov.

Vidare föreslår regeringen en ändring i socialförsäkringsbalken som innebär att det inte ska göras något föräldraavdrag för hjälpbehov som är kopplade till det nya grundläggande behovet.

Ändring i patientlagen

Regeringen föreslår att det i bestämmelsen i patientlagen (2014:821) om patientens medverkan i hälso- och sjukvården införs en hänvisning till lagen om egenvård.

Särskild hänsyn vid stora och varaktiga funktionsnedsättningar

Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse i HSL om hälso- och sjukvårdens skyldigheter när vård enligt lagen ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar. Enligt de föreslagna bestämmelserna ska det då särskilt övervägas om vården kan ges på ett sätt som bidrar till att den enskilde får möjlighet att delta i samhällslivet och kan leva som andra.

Personlig assistans ska inte lämnas för sjukvårdande insatser

Regeringen föreslår att det ska införas en bestämmelse i LSS som anger att personlig assistans inte lämnas för sjukvårdande insatser enligt HSL.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Enligt regeringens bedömning bör de övergångsbestämmelser som har föreslagits i ett tidigare lagstiftningsärende (prop. 2021/22:214) också gälla för de nya bestämmelserna om föräldraavdrag i socialförsäkringsbalken och om grundläggande behov, andra personliga behov och föräldraavdrag i LSS.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det inte har väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Lagarnas framtida utformning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bestämmelsen om grundläggande behov, begreppet egenvårdsbedömning, personlig assistent vid sjukhusinläggning och barnets bästa.

Jämför reservation 1 (V, MP), 2 (M), 3 (SD, KD, L) och 4 (M).

Propositionen

Grundläggande behov som avser egenvård

Med anledning av att några remissinstanser har haft synpunkter på att den föreslagna lydelsen av bestämmelsen om grundläggande behov kan leda till en för snäv tolkning anför regeringen att det föreslagna stödet förutsätter att det medicinska tillståndet medför antingen fara för den enskildes liv eller annars en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. Faran för den enskildes liv eller den allvarliga risken för hälsan bör vara direkt och konkret. Regeringen uppger att det t.ex. kan handla om en risk för skador i samband med epilepsianfall eller för att det kan uppstå en situation där den enskilde behöver akut vård. Det bör finnas en påtaglig risk för att ett uteblivet stöd direkt kan leda till ett livshotande tillstånd, till akuta skador eller till att det medicinska tillståndet omedelbart förvärras. Stödet förutsätter således att det finns en påtaglig risk för att det kan uppstå situationer som behöver hanteras omedelbart. Risk för en gradvis försämring av hälsotillståndet eller en mer långsiktig risk för liv bör däremot enligt regeringen inte ge rätt till stöd.

Av propositionen framgår vidare mot bakgrund av synpunkter från en remissinstans att egenvårdsbedömningen görs i varje enskilt fall av hälso- och sjukvårdspersonal under personligt yrkesansvar. Hur bedömningen ska göras regleras i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Regeringen uppger att föreskrifterna innehåller detaljerade bestämmelser om hälso- och sjukvårdens ansvar inför, vid och efter en egenvårdsbedömning. Ytterst är det dock fråga om att tillämpa de grundläggande bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659) och HSL. Regeringen konstaterar att det strider mot alla de angivna författningarna att överlämna en hälso- och sjukvårdsåtgärd till en enskild person eller en personlig assistent under benämningen egenvård, om det innebär att patientsäkerheten äventyras. Vidare anför regeringen att hälso- och sjukvården och dess personal står under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) enligt 7 kap. patientsäkerhetslagen. I 8 kap. samma lag finns bestämmelser om sanktioner mot hälso- och sjukvårdspersonal i form av prövotid och återkallelse av legitimation samt återkallelse av annan behörighet. Misskötsel vid egenvårdsbedömningar kan aktualisera ingripanden enligt 7 och 8 kap. patientsäkerhetslagen. Regeringen framhåller att den förlitar sig

på att hälso- och sjukvårdspersonalen tar sitt yrkesmässiga ansvar vid egenvårdsbedömningar och regelbundet följer upp och omprövar bedömningen om förutsättningarna ändras. Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att det faktum att det medicinska stödet lämnas genom hälso- och sjukvårdsåtgärder inte utgör något hinder mot att det nya grundläggande behovet förs in i LSS. Enligt regeringens bedömning behövs det därmed inte någon ytterligare reglering av patientsäkerhet i samband med egenvårdsbedömningar för att kunna lämna förslaget. I sammanhanget noterar regeringen att det stöd som avses redan i dag kan vara assistansgrundande som ett annat personligt behov. Det bör vidare enligt regeringen hållas i åtanke att de hjälpåtgärder det är fråga om i dag ofta utförs av föräldrar till barn med funktionsnedsättning i form av egenvård helt utanför den personliga assistansen. I likhet med utredningen anser dock regeringen att det finns behov av bestämmelser som ytterligare stärker patientsäkerheten vid egenvårdsbedömningar när egenvård ska utföras av en personlig assistent. Regeringen föreslår att det ska införas ett bemyndigande i lag som gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter.

En ny lag om egenvård

Som tidigare framgått föreslår regeringen att begreppet egenvård definieras i den nya lagen om egenvård. Regeringen anser i likhet med utredningen (SOU 2021:37) att begreppet egenvård är så centralt och betydelsefullt att definitionen av begreppet bör finnas i lag. Till skillnad från utredningen ser regeringen däremot inget skäl att definiera begreppet egenvårdsbedömning i lag. Regeringen anför att det framgår av definitionen av begreppet egenvård att det krävs en bedömning av hälso- och sjukvårdspersonal för att det ska kunna vara fråga om egenvård.

Särskilda skäl för assistansersättning prövas i varje enskilt fall

Av propositionen framgår att det enligt 106 kap. 24 och 25 §§ socialförsäkringsbalken krävs särskilda skäl för att lämna assistansersättning för tid när en person deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet eller vårdas på sjukhus under en kortare tid. Mot bakgrund av att en remissinstans anför att det nya grundläggande behovet alltid bör utgöra särskilda skäl för assistansersättning vid bl.a. kortare sjukhusvistelser konstaterar regeringen att det saknas ett beredningsunderlag för att lämna ett sådant förslag. Regeringen anför att det således får prövas i varje enskilt fall om det finns särskilda skäl för assistansersättning vid en sådan situation.

Personlig assistans lämnas inte för sjukvårdande insatser

Som tidigare framgått föreslår regeringen att det ska införas en bestämmelse i LSS som anger att personlig assistans inte lämnas för sjukvårdande insatser enligt HSL.

Enligt regeringens bedömning bör det emellertid inte införas bestämmelser som anger att behov av sjukvårdande insatser enligt HSL ska beaktas vid bedömningen av rätten till personlig assistans eller assistansersättning, om den ansvariga sjukvårdshuvudmannen har ingått en överenskommelse med arbetsgivare till personliga assistenter om utförande av de sjukvårdande insatserna.

Motionerna

Ny lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov

I kommittémotion 2021/22:4743 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag på ny lydelse av 9 a § första stycket 7 LSS som möjliggör en mer inkluderande tillämpning av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd. Motionärerna anser att den föreslagna lydelsen riskerar att medföra en alltför restriktiv tillämpning.

Även i motion 2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 3 förordas att regeringen ska se över hur lagförslagets formulering kan justeras för att minska risken för en restriktiv tolkning och därefter återkomma till riksdagen. Enligt motionären borde det räcka med att det finns en risk för den fysiska hälsan för att behovet ska gälla.

Definition av begreppet egenvårdsbedömning

I kommittémotion 2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 förordas ett tillkännagivande om att det ska införas en tydlig definition av begreppet egenvårdsbedömning i lagen om egenvård.

Personlig assistent vid sjukhusinläggning

I kommittémotion 2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om rätten till närvarande personlig assistent vid sjukhusinläggning. Enligt motionärerna handlar en sådan rättighet om att säkerställa att personkännedomen tas till vara, att patienten har möjlighet att kommunicera på sina villkor och att sjukhusinläggningen blir så trygg som möjligt.

Barnets bästa

I kommittémotion 2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 förordas ett tillkännagivande om att barnets bästa ska tydliggöras i samband med beslut om egenvårdsbedömningar.

Pågående arbete

Utredningen om stärkt assistans

Regeringen beslutade den 23 januari 2020 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att se över vissa frågeställningar inom personlig assistans enligt LSS (dir. 2020:3). Samma dag förordnades generaldirektör Fredrik Malmberg till särskild utredare. Utredaren skulle bl.a. se över möjligheten att stärka rätten till personlig assistans för stöd vid egenvårdsinsatser. Vidare skulle utredaren analysera och ge förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kunde stärkas. I maj 2021 överlämnades betänkandet Stärkt rätt till personlig assistans – Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser (SOU 2021:37). Nedan redogörs för ett par av utredningens förslag mot bakgrund av motionsförslagen.

Utredningen föreslår att begreppet egenvårdsbedömning för tydlighetens skull ska regleras särskilt i den nya lagen om egenvård. Enligt förslaget ska med egenvård avses bedömning att en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

Vidare föreslår utredningen att det införs en ny paragraf i LSS om barnets bästa i fråga om personlig assistans. Enligt den föreslagna paragrafen ska vid bedömningen om ett barns behov av hjälp med de grundläggande behoven är av sådan omfattning att det finns en rätt till personlig assistans enligt 9 a § hänsyn tas till det som bedöms vara barnets bästa. Utredningen konstaterar att det av 6 a § LSS framgår att när åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Av förarbetena till bestämmelsen framgår dock att den enskildes rätt till insatser är uttömmande reglerad i lagen och inte ska begränsas eller utvidgas av denna bestämmelse. Enligt utredningens bedömning kan 6 a § LSS inte tillämpas på ett sätt som påverkar möjligheten för ett barn att beviljas inträde till insatsen personlig assistans. Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska det som bedöms vara barnets bästa beaktas vid alla beslut som rör barnet, men det är enligt utredningen i dag inte tydligt när en sådan bedömning ska göras. Utredningens sammantagna bedömning är därför att en kompletterande reglering behövs.

Regeringens proposition om stärkt rätt till personlig assistans

Regeringen överlämnade i mars 2022 proposition 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn. I propositionen framgår att regeringens bedömning är att någon särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas inte bör föras in i fråga om personlig assistans enligt LSS.

Regeringen uppger bl.a. att enligt artikel 3 i barnkonventionen ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Artiklarna 1–42 i barnkonventionen gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020 enligt lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Regeringen anger vidare att enligt 6 a § LSS ska barnets bästa särskilt beaktas när åtgärder rör barn. Av förarbetena till paragrafen framgår att bestämmelsen motsvarar kravet i artikel 3 i barnkonventionen. Att fatta beslut i ett ärende om personlig assistans för ett barn är en åtgärd som rör barnet.

Vidare anför regeringen att syftet med utredningens lagförslag (SOU 2021:37) är att barnets bästa ska beaktas vid den sammantagna bedömningen av om barnets hjälpbehov är av sådan karaktär och omfattning att behovet grundar rätt till personlig assistans enligt LSS. Regeringen framhåller att det emellertid redan följer av såväl 6 a § LSS som barnkonventionen att barnets bästa ska beaktas vid denna individuella bedömning. Regeringen ser därför inget behov av att införa en sådan bestämmelse som utredningen föreslår.

Tidigare riksdagsbehandling

Personlig assistans för hjälp som avser andning och sondmatning

Våren 2020 beslutade riksdagen att anta regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och LSS i proposition 2019/20:92 Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning (bet. 2019/20:SoU16, rskr. 2019/20:289). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2020 och innebär bl.a. att hjälp med andning och måltider i form av sondmatning undantas från kravet på särskilda skäl för assistansersättning för tid när den funktionshindrade deltar i barnomsorg eller skola. Det samma gäller för åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges och för åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelser och efterarbete i samband med måltider i form av sondmatning.

I propositionen redogjorde regeringen för sin bedömning att det inte bör införas något undantag från kravet på särskilda skäl för assistansersättning för tid när den enskilde vårdas på sjukhus under en kortare tid eller deltar i daglig verksamhet. Regeringens bedömning var vidare att det inte heller bör införas någon reglering i LSS som avser rätten till personlig assistans för hjälp med andning och måltider i form av sondmatning för tid när den enskilde vistas i eller deltar i verksamhet som en annan huvudman ansvarar för.

Regeringen konstaterade bl.a. att det av 106 kap. 25 § socialförsäkringsbalken framgår att assistansersättning kan lämnas även under tid när den funktionshindrade vårdas på sjukhus under kortare tid enligt 9 § 10 LSS. Regeringen redogjorde även för att det av förarbetena till bestämmelsen (prop. 1995/96:146) framgår att det kan finnas sådana särskilda skäl vid kortare sjukhusvistelser, t.ex. vid akut intagning på sjukhus i de fall där karaktären av funktionsnedsättningen gör det särskilt angeläget att den personliga assistenten finns till hands. Avsikten är emellertid inte att personlig assistans ska ersätta den omvårdnad som sjukvårdshuvudmannen är skyldig att ge.

Regeringen konstaterade att personlig assistans inte ska ersätta den omvårdnad som sjukvårdshuvudmannen är skyldig att ge. Regeringen ansåg därför att

det saknades anledning att ta bort kravet på särskilda skäl för assistansersättning när en enskild person som behöver hjälp med andning eller måltider i form av sondmatning vårdas på sjukhus under en kortare tid.

Förslag till tillkännagivande om barnets bästa

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om barnets bästa i betänkande 2021/22:SoU34 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn. Utskottet anför följande i betänkandet:

Utredningen som ligger till grund för regeringens lagförslag föreslår en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS. Utskottet delar utredningens bedömning och anser att regeringen bör återkomma med förslag om detta. Detta bör riksdagen, med bifall till motionerna 2021/22:4640 (MP) yrkande 8 och 2021/22:4646 (M) yrkande 1, ge regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag till lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov. Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4743 (V) och 2021/22:4749 (MP) yrkande 3. Motionerna bör avslås.

Utskottet ser inte heller några skäl att i nuläget ifrågasätta regeringens bedömning att det inte finns ett behov av att definiera begreppet egenvårdsbedömning i lag. I sammanhanget kan påminnas om att utskottet tidigare i betänkandet ställt sig bakom regeringens förslag till bemyndigande som innebär att det blir möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som t.ex. kan reglera vad som ska beaktas vid en egenvårdsbedömning. Riksdagen bör därmed heller inte ta några initiativ med anledning av motion 2021/22:4747 (M) yrkande 1, som därmed bör avslås.

Inte heller när det gäller frågan om personlig assistent vid sjukhusinläggning anser utskottet att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ. Motion 2021/22:4745 (L) yrkande 2 bör därmed avslås.

I frågan om barnets bästa kan påminnas om att utskottet nyligen föreslagit ett tillkännagivande till regeringen om att den bör återkomma med ett förslag om en särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans enligt LSS (bet. 2021/22:SoU34). Något tillkännagivande med anledning av motion 2021/22:4747 (M) yrkande 3 behövs inte. Motionen bör avslås.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om försäkringsskydd, lagförslagens genomförande och åtgärder för snabbare genomslag.

Jämför reservation 5 (MP), 6 (M), 7 (MP) och 8 (L).

Propositionen

Reglering av hälso- och sjukvård

Av propositionen framgår hälso- och sjukvården regleras i tre övergripande lagar. Dessa är HSL, patientlagen (2014:821) och patientsäkerhetslagen (2010:659).

Patientskadeersättning enligt patientskadelagen (1996:799) kan ges för skador som uppstått inom hälso- och sjukvård enligt HSL. Patientskadeersättning kan enligt 6 § patientskadelagen lämnas för skador som exempelvis är orsakade av undersökning, vård och behandling, felaktig diagnostisering eller felaktigheter i medicinteknisk utrustning.

Ny lag om egenvård

Enligt 5 § förslaget till ny lag om egenvård ska HSL inte gälla när egenvård utförs. Bedömningen enligt 2 § förslaget till ny lag att en vårdåtgärd ska kunna utföras i form av egenvård (egenvårdsbedömningen) är dock en hälso- och sjukvårdsåtgärd enligt HSL. Detsamma gäller för hälso- och sjukvårdens planering och uppföljning av egenvården. Av författningskommentaren framgår att skador som uppstår vid utförandet av egenvård inte kan aktualisera ersättning enligt patientskadelagen. Om den enskilde skadas vid utförandet av egenvård får därför bedömningen av ansvaret göras enligt allmänna skadestånds- och straffrättsliga regler. Eftersom bedömningen att en åtgärd kan utföras som egenvård är hälso- och sjukvård enligt HSL kan det däremot bli aktuellt med patientskadeersättning enligt patientskadelagen om det finns en övervägande sannolikhet att skadan är orsakad av en felaktig egenvårdsbedömning.

Begreppet egenvård bör definieras i en ny lag

Som tidigare framgått föreslår regeringen att begreppet egenvård definieras i den nya lagen om egenvård. Av propositionen framgår vidare att regeringen anser att det finns anledning att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram kunskapsstöd och vägledning för hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det gäller gränsdragningar mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård så att god patientsäkerhet uppnås. Regeringen avser därför att ge ett sådant uppdrag.

Reformens genomförande

Av propositionen framgår att utredningen (SOU 2021:37) antar att antalet mottagare av assistansersättning kommer att öka successivt. Anledningen till detta är att många som berörs av förslaget redan har tidsbegränsade beslut om kommunala insatser enligt LSS eller socialtjänstlagen (2001:453). Vidare framgår det att utredningen uppskattar att omfördelningen uppnås under en period på cirka tre till fem år. Regeringen bedömer däremot, i likhet med Försäkringskassan, att personer kommer att ansöka om assistansersättning så snart de har möjlighet till det. Eftersom det är ett nytt grundläggande behov som föreslås är ändå regeringens bedömning att inflödet kommer att vara successivt i takt med att information når den enskilde. Sammantaget anser regeringen att fem år är en rimlig uppskattning.

Motionerna

Försäkringsskydd

I motion 2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) anförs att patientskadelagen och patientförsäkringen inte gäller för egenvård. I yrkande 2 förordas därför ett tillkännagivande med innebörden att regeringen behöver se över frågan om försäkringsskydd för den som är beroende av egenvård.

Lagförslagets genomförande

I kommittémotion 2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 anförs bl.a. att det finns uppenbara gränsdragningsproblem mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård. Motionärerna anser att denna problematik måste redas ut och klargöras och föreslår att riksdagen genom ett tillkännagivande begär att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att analysera möjligheter och konsekvenser av att lyfta in egenvårdsföreskrifter i lagstiftningen i syfte att säkerställa en rättssäker individuell prövning. Vidare föreslås i yrkande 4 ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram metodiska kunskapsstöd och vägledning i fråga om bedömningar och gränsdragningar mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård.

I motion 2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska följa frågan om egenvård och vid behov återkomma när det gäller frågan om förhållandet till HSL. Vidare framhålls i yrkande 4 vikten av ett kunskapsstöd och utbildningsinsatser samt att det finns tid för medarbetarna att sätta sig in i det nya regelverket för att genomförandet av den nya lagen och lagändringarna ska fungera som tänkt.

Åtgärder för snabbare genomslag

I kommittémotion 2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2021/22:SoU34 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn föreslår utskottet att riksdagen ska avslå ett par motionsyrkanden om åtgärder för ett snabbare genomslag. Utskottet anför att det ser positivt på den reform av LSS som lagförslagen innebär och noterar samtidigt att regeringen bedömer att ändringarna beräknas få full effekt inom fem år. Ett tillkännagivande är enligt utskottet inte nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att bedömningen att en åtgärd kan utföras som egenvård är hälso- och sjukvård enligt HSL och därför kan komma i fråga för patientskadeställning enligt patientskadelagen om det finns en övervägande sannolikhet att skadan är orsakad av en felaktig egenvårdsbedömning. Om den enskilde skadas vid utförandet av egenvård får däremot bedömningen av ansvaret göras enligt allmänna skadestånds- och straffrättsliga regler. Vidare kan noteras att regeringen anser att det finns behov av bestämmelser som ytterligare stärker patientsäkerheten vid egenvårdsbedömningar när egenvård ska utföras av en personlig assistent och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att meddela sådana föreskrifter i och med det bemyndigande som regeringen föreslår ska införas i den nya lagen om egenvård, vilket utskottet också ställt sig bakom tidigare i detta betänkande. Utskottet anser att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4749 (MP) yrkande 2, som därmed bör avslås.

I ett par motioner framförs förslag på tillkännagivanden till regeringen om lagförslagets genomförande. Utskottet vill inledningsvis med anledning av dessa förslag framhålla att det inte har någon annan uppfattning än motionärerna om betydelsen av att vidta åtgärder för att den nya lagen och lagändringarna ska fungera som det är tänkt. Detta inkluderar givetvis de viktiga principerna om rättssäkerhet och förutsebarhet. Utskottet välkomnar att regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram kunskapsstöd och vägledning för hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det gäller gränsdragningen mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård så att god patientsäkerhet uppnås. Utskottet förutsätter att regeringen beslutar om ett sådant uppdrag så snart det är möjligt, liksom att regeringen följer frågan om egenvård och lagförslagets genomförande framöver. Sammantaget anser utskottet att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av motionerna

2021/22: 4747 (M) yrkandena 2 och 4 och 2021/22:4749 (MP) yrkandena 1 och 4. Motionerna bör avslås.

Som framgår i det föregående har utskottet nyligen föreslagit att riksdagen ska avslå ett likalydande förslag som det i motion 2021/22:4745 (L) yrkande 1 om att regeringen ska påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans. Utskottet ser inga skäl att ompröva detta ställningstagande. Motionen bör således avslås.

Reservationer

1. Ny lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov, punkt 2 (V, MP)

av Rebecka Le Moine (MP) och Christina Høj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4743 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) och

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen ska återkomma med förslag på ny lydelse av 9 a § första stycket 7 LSS som möjliggör en mer inkluderande tillämpning av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd. Vi menar att lydelsen ”fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa” ger utrymme för en mycket restriktiv tolkning av vem som får rätt till stöd. Vi konstaterar att flera remissinstanser även gett uttryck för en sådan oro.

Regeringens föreslagna lydelse riskerar att leda till en lagstiftning som inkluderar färre personer än vad ett rättighetsperspektiv rättfärdigar. Lagstiftningens ändamål ska inte vara att begränsa kostnader utan snarare att ge människor rätt att leva ett liv som andra med delaktighet, egenmakt och självbestämmande oavsett funktionalitet. Vi anser att personlig assistans ska vara behovsstyrd och den enskildes perspektiv måste väga tungt i bedömningen av när insatsen behövs.

Vi menar att det borde räcka med att det finns risk för den fysiska hälsan för att behovet ska gälla. Vi vill inte se långa utredningar där myndigheter eller domstolar ska försöka avgöra om risken är tillräckligt allvarlig eller överhängande. Regeringen bör därför se över hur lydelsen kan justeras för att säkerställa det vi har anfört på bästa sätt.

2. Definition av begreppet egenvårdsbedömning, punkt 3 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Jörgensen (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det ska införas en tydlig definition av begreppet egenvårdsbedömning i den nya lagen om egenvård i syfte att underlätta en jämlik och rättssäker bedömning i hela landet. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett sådant förslag. Vi menar att det finns en risk för godtyckliga och varierande egenvårdsbedömningar så som lagförslaget är utformat nu, vilket inte främjar rättssäkerheten eller den enskildes trygghet att få sin assistans och vård bedömd på samma sätt i hela landet. Vi kan konstatera att Lagrådet påtalar att det finns gränsdragningsproblem och oklarheter kring begreppen egenvård och hälso- och sjukvård och att det därför bör övervägas att reglera dessa frågor i en författning på högre nivå än i myndighetsföreskrifter. Utredningen om stärkt assistans föreslog även att det skulle införas en definition av begreppet egenvårdsbedömning i lagstiftningen.

3. Personlig assistent vid sjukhusinläggning, punkt 4 (SD, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Lina Nordquist (L), Clara Aranda (SD), Pia Steensland (KD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen ska se över frågan om rätten till närvarande personlig assistent vid sjukhusinläggning. Vi menar att det är viktigt att säkra möjligheten för patienten att ha sin personliga assistent närvarande vid sjukhusvård. Detta är självfallet inte detsamma som att det är den personliga assistenten som ger vården. Rätten att ha med sin assistent vid en sjukhusinläggning handlar om att säkerställa att patientens personkänedom tas till vara, att patienten har möjlighet att kommunicera på sina villkor och att sjukhusinläggningen ska bli så trygg som möjligt.

4. Barnets bästa, punkt 5 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Jörgensen (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen ska ge i uppdrag att tydliggöra barnets bästa i samband med beslut om egenvårdsbedömningar dels inom ramen för en bred översyn av LSS, dels i samband med att ett arbete genomförs i syfte att klargöra att egenvårdsbedömningar görs på ett rättssäkert, likvärdigt och jämlikt sätt i hela landet. Regeringen menar att det framgår av såväl 6 a § LSS som barnkonventionen, som Sverige infört i lagstiftningen, att barnets bästa ska beaktas vid en individuell prövning. Vi delar inte regeringens bedömning att det inte behövs någon särskild bestämmelse om att barnets bästa ska beaktas i fråga om personlig assistans.

5. Försäkringsskydd, punkt 6 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen behöver se över frågan om försäkringsskydd eftersom patientskadlagen och patientförsäkringen inte gäller för egenvård. En person som är helt beroende av andra för att få egenvård måste ha ett försäkringsskydd som fungerar. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen när det gäller i vilken grad andra försäkringar täcker en sådan situation, om patientskadlagen skulle behöva kompletteras eller om skyddet för den enskilde kan stärkas på annat sätt.

6. Lagförslagets genomförande, punkt 7 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Jörgensen (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 4
samt
bifaller delvis motion
2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att analysera möjligheter och konsekvenser av att lyfta in egenvårdsföreskrifter i lagstiftningen för att säkerställa en rättssäker individuell prövning. Alla individer ska ha rätt till en individuell rättssäker prövning i fråga om personlig assistans och bedömning av egenvård. En egenvårdsbedömning är i grunden en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Det finns emellertid uppenbara gränsdragningsproblem mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård, och vi menar att denna problematik måste redas ut och klargöras.

Vi noterar att regeringen uppger att den avser att ge ett uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram kunskapsstöd för frågor om egenvård och personlig assistans. Det framgår dock inte av propositionen när regeringen avser att besluta om ett sådant uppdrag. Regeringen påpekar därtill att den anser att det redan finns grundläggande bestämmelser om dokumentation och uppföljning av en egenvårdsbedömning. Vi menar att ett tillkännagivande är påkallat.

Regeringen bör således skyndsamt även ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram metodiska kunskapsstöd och vägledning när det gäller bedömningar och gränsdragningar mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård. I detta ingår bl.a. att klargöra och tydliggöra hur egenvårdsbedömningar ska planeras, dokumenteras, följas upp och utvärderas.

7. Lagförslagets genomförande, punkt 7 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP) yrkandena 1 och 4,

bifaller delvis motion

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och avslår motion

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen ska följa frågan om egenvård och vid behov återkomma i fråga om förhållandet till HSL. Jag välkomnar att regeringen avser att lämna ett uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram ett kunskapsstöd för frågor om egenvård och personlig assistans. Att det finns behov av ett kunskapsstöd menar jag är uppenbart. Jag anser dock inte att det är tillräckligt, utan regeringen behöver fortsätta att följa frågan.

Vidare anser jag att regeringen ska ge Socialstyrelsen ett uppdrag att medverka i genomförandet av lagförslagen, t.ex. genom att ta fram en digital utbildningsinsats eller att regeringen tillförsäkrar genomförandet av lagförslagen på annat sätt. Jag kan inte nog understryka betydelsen av genomförandet för att det ska fungera som det är tänkt. Tyvärr kan jag konstatera att detta alltför ofta brister i praktiken. Jag vill särskilt betona vikten av det kunskapsstöd som ska tas fram och att det i berörda verksamheter finns möjlighet till utbildningsinsatser och tid för medarbetare att ta till sig det nya regelverket.

8. Åtgärder för snabbare genomslag, punkt 8 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen ska vidta åtgärder för att påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans. Enligt regeringen beräknas det ta så lång tid som fem år att genomföra reformen. Det innebär att det kommer att dröja ända till 2028 innan assistansen stärks fullt ut. Jag menar att det är orimligt att skjuta denna viktiga reform så långt på framtiden. Assistansen bör stärkas enligt den kortast möjliga tidsplanen enligt utredaren, dvs. tre år. Jag noterar att reformen med regeringens tidsplan skulle spridas ut över två riksdagsval, 2022 och 2026, vilket jag menar ökar risken för att reformen urholkas längs med vägen. En mer ambitiös tidsplan skulle säkra att assistansen stärks i tid för de människor som omfattas.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:244 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om egenvård.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i socialförsäkringsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i patientlagen (2014:821).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Följdmotionerna

2021/22:4743 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag på ny lydelse av 9 a § första stycket 7 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som möjliggör en mer inkluderande tillämpning av stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4745 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påskynda genomförandet av förstärkningen av rätten till personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till närvarande personlig assistent vid sjukhusinläggning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4747 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tydlig definition av begreppet egenvårdsbedömning i lagen om egenvård och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en rättssäker individuell prövning i samband med beslut om egenvårdsbedömningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets bästa ska tydliggöras i samband med beslut om egenvårdsbedömningar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram metodiska kunskapsstöd och vägledning i fråga om bedömningar och gränsdragningar mellan personlig assistans, egenvård och hälso- och sjukvård och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4749 av Rebecka Le Moine (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa frågan om egenvård och vid behov återkomma vad gäller frågan om förhållandet till hälso- och sjukvårdslagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försäkringsskydd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma om hur lagens formulering kan justeras för minskad risk för restriktivitet i tolkning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementering och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om egenvård

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om hälso- och sjukvårdsåtgärder som utförs i form av egenvård.

Uttryck i lagen

2 § Med egenvård avses i denna lag en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan.

3 § Med hälso- och sjukvårdsåtgärd avses i denna lag en åtgärd för att medicinskt förebygga, utreda eller behandla sjukdomar eller skador.

4 § Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården eller som enligt särskilt förordnande har fått motsvarande behörighet.

Förhållandet till hälso- och sjukvårdslagen

5 § När egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen inför, vid och efter en bedömning enligt 2 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs att 51 kap. 6 § socialförsäkringsbalken i stället för lydelsen enligt lagen (2022:000) om ändring i den balken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:214 Föreslagen lydelse

51 kap.

6 §

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

1. andning,

2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp *med andning* ska kunna ges,

3. måltider i form av sondmatning,

4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider,

5. grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år,

6. andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år, eller

7. andra personliga behov från och med den månad då barnet fyller 18 år.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om föräldraavdragens storlek.

Om omvårdnadsbidrag lämnas får det inte påverka bedömningen enligt 3 §.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

1. sådant stöd som avses i 9 a § första stycket 1 eller 7 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp *enligt 9 a § första stycket 1 eller 7 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade* ska kunna ges,

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:000) om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 9 a och 9 f §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade i stället för lydelsen enligt lagen (2022:000) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:214 Föreslagen lydelse

9 a §

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov. Med grundläggande behov avses

1. andning,
2. personlig hygien,
3. måltider,
4. av- och påklädning,
5. kommunikation med andra,
5. kommunikation med andra,

och

6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom.

6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom,

och

7. stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i första stycket 2–5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Hjälp med behov enligt första stycket 1 och 6 ska anses som hjälp med grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp med måltider i form av sondmatning och hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande

Hjälp med behov enligt första stycket 1, 6 och 7 ska anses som hjälp med grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp med måltider i form av sondmatning och hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

Den som har behov av personlig assistans för sina

behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med *andning*, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider. Personlig assistans för andra personliga behov avser även

grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med *ett grundläggande behov som avses i första stycket 1 eller 7*, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider. Personlig assistans för andra personliga behov avser även

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),

2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts.

9 f §

När behovet av personlig assistans bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (föräldraavdrag) från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a §. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från grundläggande behov, dels från andra personliga behov. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

1. *andning*,
 2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp *med andning* ska kunna ges,
 3. måltider i form av sondmatning,
 4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider,
1. *sådant stöd som avses i 9 a § första stycket 1 eller 7*,
 2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp *enligt 9 a § första stycket 1 eller 7* ska kunna ges,

5. grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år,

6. andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år, eller

7. andra personliga behov från och med den månad då barnet fyller 18 år.

Regeringen får meddela föreskrifter om föräldraavdragets storlek.

Om omvårdnadsbidrag lämnas får det inte påverka bedömningen av behovet av personlig assistans.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 9 g §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 g §

*Personlig assistans enligt 9 § 2
lämnas inte för sjukvårdande
insatser enligt hälso- och sjuk-
vårdslagen (2017:30).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

5 Förslag till lag om ändring i patientlagen (2014:821)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § patientlagen (2014:821) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

En patients medverkan i hälso- och sjukvården genom att *han eller hon själv utför vissa vård- eller behandlingsåtgärder* ska utgå från patientens önskemål och individuella förutsättningar.

En patients medverkan i hälso- och sjukvården genom *egenvård enligt lagen (2022:000) om egenvård* ska utgå från patientens önskemål och individuella förutsättningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

6 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 9 §, och närmast före 5 kap. 9 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

Särskilda skyldigheter i fråga om personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar

9 §

När hälso- och sjukvård enligt denna lag ges till personer som har stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska det särskilt övervägas om vården kan ges på ett sätt som bidrar till att den enskilde får möjlighet att delta i samhällslivet och kan leva som andra.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.